

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

**PROGRAM
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO
oraz
LICEUM ZAWODOWEGO I TECHNIKUM

MUZYKA**

dodruk programu
nr OP 23-4120-7/84

WARSZAWA 1994
WYDAWNICTWA SZKOLNE I PEDAGOGICZNE

MINISTERSTWO OŚWIATY I WYCHOWANIA
INSTYTUT PROGRAMÓW SZKOLNYCH

**PROGRAM
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO
oraz
LICEUM ZAWODOWEGO I TECHNIKUM

MUZYKA**

WARSZAWA 1984
WYDAWNICTWA SZKOLNE I PEDAGOGICZNE

Program przygotowany w Instytucie Programów Szkolnych, zatwierdzony przez ministra oświaty i wychowania w dniu 9 kwietnia 1984 roku, nr OP 23-4120-7/84, do realizacji od roku szkolnego 1986/87 w klasie I, od roku szkolnego 1987/88 w klasie II, od roku szkolnego 1988/89 w klasie III.

371.2(073)

3282/6 / c

CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Podstawowym celem nauczania muzyki w liceach ogólnokształcących jest przygotowanie uczniów do świadomego korzystania z dorobku rodzimej kultury muzycznej, aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym kraju.

Ważne jest również zdobycie umiejętności praktycznych i wiedzy o muzyce, stanowiących niezbędną podstawę do samokształcenia i rozwijania zainteresowań oraz umożliwiających kształcenie na niektórych kierunkach związanych z muzyką.

Cele te realizowane są poprzez:

— zapewnienie estetycznych wrażeń muzycznych i wiadomości niezbędnych w rozumieniu dzieł muzycznych oraz miejsca kultury muzycznej w ogólnej kulturze artystycznej i intelektualnej, a także rozwijanie muzycznych umiejętności praktycznych,

— rozbudzenie potrzeby i umiejętności samodzielnego organizowania kontaktu z muzyką zarówno w trakcie nauki, jak również po ukończeniu szkoły.

TREŚCI KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

1. Literatura i wiedza z dziedziny kultury muzycznej

KLASA I

(1 godzina tygodniowo)

Muzyka Średniowiecza

- chorał gregoriański i początki wielogłosowości,
- przykłady średniowiecznej muzyki polskiej.

Muzyka Renesansu (cechy, formy, przedstawiciele)

- rozkwit polifonii i techniki imitacyjnej;
- muzyka kościelna (motet, msza), muzyka świecka (madrygał, chanson);
- polska muzyka renesansowa (Wacław z Szamotuł, Mikołaj Gomółka, Mikołaj z Krakowa, Mikołaj Zieleński).

Muzyka Baroku

- dalszy rozkwit polifonii;
- początki homofonii;
- formy muzyki barokowej: instrumentalne — fuga, suita, koncert barokowy; instrumentalno-wokalne — opera, oratorium, msza;
- Jan Sebastian Bach — mistrz baroku;
- polska muzyka barokowa (B. Pękiel, G. G. Gorczycki, A. Jastrzębski).

Klasycyzm w muzyce (cechy, formy, przedstawiciele)

- rola harmonii i znaczenie melodii;
- rozwój instrumentów i zespołów instrumentalnych (orkiestra symfoniczna, różne typy zespołów kameralnych, wzrost znaczenia instrumentów solowych);
- formy muzyki klasycznej: sonata, symfonia, koncert instrumentalny, opera klasyczna;
- W. A. Mozart — wielki, wszechstronny kompozytor klasycyzmu.

KLASA II

(1 godzina tygodniowo)

L. van Beethoven — kompozytor łączący dwie epoki

Romantyzm w muzyce (cechy, formy, przedstawiciele):

— zainteresowanie światem baśni, kulturą ludową, emocjonalizm, subiektywizm i wpływ tych czynników na harmonię, melodykę, rytmikę, treść i formę utworów;

- rozwój instrumentów solowych i wirtuozostwa;
- pieśń romantyczna;
- miniatura instrumentalna;
- poemat symfoniczny;
- opera romantyczna i dramat muzyczny;
- polska muzyka romantyczna (F. Chopin, S. Moniuszko).

Oprócz tematów obligatoryjnych należy zrealizować od dwóch do trzech tematów fakultatywnych.

KLASA III

(1 godzina tygodniowo)

Muzyka polska przełomu XIX i XX wieku (H. Wieniawski, M. Karłowicz)

Impresjonizm w muzyce (cechy, formy, przedstawiciele):

— rozluźnienie tonalności, dominacja barwy nad pozostałymi elementami muzyki, związek ze światem zewnętrznym;

- poemat symfoniczny;
- miniatura instrumentalna;
- C. Debussy — twórca impresjonizmu.

Muzyka XX wieku (cechy, formy, przedstawiciele):

- nowe kierunki w muzyce i nowe techniki, nowe środki wyrazu i ekspresji;
- muzyka konkretna i elektroniczna;
- K. Szymanowski wybitny kompozytor polski;
- wybitni współcześni kompozytorzy polscy (W. Lutosławski, G. Bacewicz, T. Baird, K. Penderecki, K. Serocki, H. Górecki).

Oprócz tematów obligatoryjnych należy zrealizować od dwóch do trzech tematów fakultatywnych.

KLASA I

Średniowiecze

- Anonim — *Bogurodzica*
— *Gaude Mater Polonia*
— *Breve regnum*
— *Chorał gregoriański* (fragmenty)
F. Landino — *Madrygał*
Leoninus — *Judae et Jerusalem*
Perotinus — *Sederunt principes*
Mikołaj z Radomia — *Magnificat*
— *Utwór bez tekstu*

Renesans

- Anonim — *Przestrach na złe sprawy żywota ludzkiego*
— *Oczy me miłe*
M. Gomółka — *Kleszczmy rękoma*
— *Serce mi każe śpiewać*
— *Nieście sławę mocarze*
— *Siedząc na niskich brzegach babilońskiej wody*
C. Jannequin — *Śpiew ptaków*
O. di Lasso — *Ave verum*
— *Echo*
Mikołaj z Krakowa — *Aleć nade mną Venus*
— *Ave Jerarchia*
— *Taniec*
— *Zakłułam się tarniem*
Jan z Lublina — *Pięć tańców z tabulatury*
G. P. Palestrina — *Due ricercari*
— *Kyrie z Missa Papae Marcelli*
Wacław z Szamotuł — *Już się zmierzcha*
— *Kryste dniu naszej światłości*
— *In te domino speravi*
— *Nunc scio vere*
Mikołaj Zieleński — *Magnificat*
— *Offertorium*
— *Per signum crucis*

Barok

- J. S. Bach — *Toccata i fuga d-moll organowa*
— *Toccata i fuga C-dur organowa*
— *Suita francuska C-dur nr 5*
— *Suita orkiestrowa C-dur nr 1*
— *Partita c-moll nr 2*
— *I koncert brandenburski*
— *V koncert brandenburski*
— *Koncert fortepianowy d-moll*
— *Koncert na dwoje skrzypiec d-moll*
— *Chorały (wybór)*
— *Magnificat*
— *Wielka msza h-moll (fragmenty)*
— *Pasja wg św. Mateusza (fragmenty)*
A. Corelli — *Concerto grosso c-moll op. 6 nr 3*
— *Concerto grosso g-moll op. 6 nr 8*
G. G. Gorczycki — *Tota pulchra es Maria*
— *Laetatus sum*
G. F. Haendel — *oratorium Mesjasz (fragmenty)*
— *opera Rinaldo (fragmenty)*
— *opera Juliusz Cezar (fragmenty)*
A. Jastrzębski — *Tamburetta*
— *Chromatica*
— *Nova casa*
— *Canzona Quarta*
B. Pękiel — *Missa Pulcherrima (fragmenty)*
A. Vivaldi — *Concerti grossi*
— *Koncert a-moll na dwoje skrzypiec*

Klasycyzm

- J. Haydn — *oratorium Pory roku (fragmenty)*
— *Sonata E-dur*
— *Symfonia G-dur nr 88*
— *Symfonia D-dur nr 104*
W. A. Mozart — *Uwertura do opery Czarodziejski flet*
— *opera Wesele Figara (fragmenty)*
— *Requiem*
— *Symfonia g-moll KV 183*
— *Sonata D-dur*
— *Symfonia C-dur "Jowiszowa" KV 551*
— *Koncert fortepianowy c-moll KV 491*
— *Koncert skrzypcowy D-dur KV 218*

KLASA II

Klasycyzm, romantyzm

- L. van Beethoven — *V symfonia c-moll*
— *III symfonia Es-dur*
— *VI Symfonia F-dur*
— *IX symfonia d-moll*
— *Uwertura "Egmont"*
— *Uwertura "Coriolan"*
— *I koncert fortepianowy Es-dur*
— *II koncert fortepianowy c-moll*
— *Koncert skrzypcowy D-dur*
— *Kwartet smyczkowy op. 131*
— *Kwartet smyczkowy op. 132*
— *Sonata c-moll "Patetyczna" op. 13*
— *Sonata cis-moll "Księżycowa" op. 27*
— *Sonata f-moll "Appassionata" op. 57*
— *Sonata skrzypcowa A-dur "Kreutzerowska" op. 47*
H. Berlioz — *Symfonia Fantastyczna*
G. Bizet — *opera Carmen* (fragmenty)
— *Suita "Arleżjanka"*
A. Borodin — *Uwertura i Tańce połowieckie z opery Książ Igor*
J. Brahms — *IV symfonia e-moll*
— *Koncert skrzypcowy D-dur*
— *Pieśni (wybór)*
F. Chopin — *Etiudy (wybór)*
— *Nocturny (wybór)*
— *Preludia op. 28 (wybór)*
— *Walce (wybór)*
— *Mazurki (wybór)*
— *Polonez As-dur op. 53*
— *Polonez fis-moll op. 44*
— *Ballada g-moll op. 23*
— *Scherzo h-moll op. 20*
— *Sonata b-moll op. 35*
— *Koncert fortepianowy e-moll op. 11*
— *Koncert fortepianowy f-moll op. 21*
P. Czajkowski — *Koncert fortepianowy b-moll*
— *IV symfonia f-moll*
— *VI Symfonia h-moll*
— *opera Dama Pikowa* (fragmenty)
— *opera Eugeniusz Oniegin* (fragmenty)
— *balet Dziadek do orzechów* (fragmenty)
— *balet Jezioro Łabędzie* (fragmenty)

- A. Dworzak — *Tańce słowiańskie* (wybór)
 — *Symfonia e-moll "Z Nowego Świata"*
 M. Glinka — *Uwertura do opery Rustan i Ludmiła*
 E. Grieg — *Koncert fortepianowy a-moll*
 F. Liszt — *Poemat symfoniczny "Preludia"*
 F. Mendelssohn-Bartholdy — *Muzyka do dramatu Szekspira "Sen nocy letniej"*
 — *Koncert skrzypcowy e-moll*
 S. Moniuszko — *Uwertura "Bajka"*
 — opera *Halka* (fragmenty)
 — opera *Hrabina* (fragmenty)
 — opera *Straszny dwór* (fragmenty)
 — *Pieśni* (wybór)
 M. Musorgski — opera *Borys Godunow* (fragmenty)
 — *Obraz symfoniczny "Noc na Łysej Górze"*
 — *Cykl pieśni "Pieśni i tańce śmierci"* (wybór)
 Z. Noskowski — *Poemat symfoniczny "Step"*
 — *Polonez elegijny*
 N. Paganini — *Kaprysy* (wybór)
 — *Koncert skrzypcowy D-dur*
 M. Rimski-Korsakow — *Szecherezada*
 — *Kaprys hiszpański*
 G. Rossini — opera *Cyrulik sewilski* (fragmenty)
 — *Uwertura do opery Sroka złodziejka*
 F. Schubert — *VIII symfonia "Niedokończona" h-moll*
 — *Kwintet fortepianowy A-dur "Pstrąg" op. 144*
 — *Cykl pieśni "Piękna młynarka"* (wybór)
 — *Cykl pieśni "Podróż zimowa"* (wybór)
 R. Schumann — *Koncert fortepianowy a-moll*
 — *Karnawał* (wybór)
 — *Cykl pieśni "Miłość poety"* (wybór)
 B. Smetana — *Cykl poematów symfonicznych "Moja Ojczyzna"*
 R. Strauss — *Poemat symfoniczny "Dyl Sowizdrzał"*
 J. Stefani - opera *Krakowiacy i Górale*
 R. Wagner — *Dramaty muzyczne: Tristan i Izolda* (fragmenty), *Lohengrin* (fragmenty)
 — *Uwertura do dramatu Tannhäuser*
 K. M. Weber — *Uwertura do opery Wolny strzelec*

KLASA III

Muzyka polska przełomu XIX i XX w.

- M. Karłowicz — *Poemat symfoniczny "Odwieczne pieśni"*
 — *Poemat symfoniczny "Rapsodia litewska"*

- *Koncert skrzypcowy A-dur*
- *Pieśni* (wybór)
- H. Wieniawski — *Koncert skrzypcowy d-moll op. 32*

Impresjonizm

- C. Debussy — *Nocturny*
- *Poemat symfoniczny "Popołudnie fauna"*
- M. de Falla — *Muzyka do baletu "Czarodziejska miłość"* (fragmenty)
- M. Ravel — *Rapsodia hiszpańska*
- *Bolero*

Muzyka XX wieku

- G. Bacewicz — *Koncert na orkiestrę smyczkową*
- *Muzyka na smyczki, trąbki i perkusję*
- T. Baird — *opera Jutro* (fragmenty)
- *Colas Breugnon*
- *Cztery eseje*
- B. Bartók — *Cudowny mandaryn* (fragmenty)
- *Muzyka na instrumenty strunowe, perkusję i celestę*
- A. Berg — *opera Wozzeck* (fragmenty)
- *Koncert skrzypcowy*
- P. Boulez — *Improvisation sur Mallarme na sopran, harfę, wibrafon i cztery instrumenty perkusyjne*
- H. Górecki — *Zderzenia* (na wielką orkiestrę symfoniczną)
- *Śpiewy instrumentalne*
- *II symfonia "Kopernikowska"*
- P. Hindemith — *Symfonia "Mateusz malarz"*
- A. Honegger — *oratorium "Joanna na stosie"* (fragmenty)
- *Pacific 231*
- W. Lutosławski — *Muzyka żałobna*
- *Livre pour orchestre*
- *Gry weneckie*
- *Wariacje na temat Paganiniego*
- O. Messiaen — *Ptaki egzotyczne*
- K. Penderecki — *Jutrznia*
- *Dies irae*
- *Pasja wg św. Łukasza*
- *Tren pamięci ofiar Hiroszimy*
- S. Prokofiew — *balet Romeo i Julia* (fragmenty)
- *Symfonia klasyczna*
- *III koncert fortepianowy C-dur*
- A. Schönberg — *Ocalały z Warszawy*

- *Księżycowy Pierrot*
- opera *Mojżesz i Aaron* (fragmenty)
- K. Scrocki — *Sinfonietta na dwie orkiestry smyczkowe*
- *Freski symfoniczne*
- I. Strawiński — balet *Pietruszka* (fragmenty)
- balet *Święto wiosny* (fragmenty)
- *Symfonia psalmów*
- D. Szostakowicz — *VIII symfonia "Leningradzka"*
- opera *Nos* (fragmenty)
- balet *Złoty wiek* (fragmenty)
- K. Szymanowski — oratorium *Stabat Mater*
- balet *Harnasie*
- *III symfonia "Pieśń o nocy"*
- *IV symfonia "Koncertująca"*
- *Mity*
- *Pieśni* (wybór)
- E. Varèse — *Ionisation*
- A. Webern — *Symfonia op. 21*
- *5 utworów na kwartet smyczkowy*

TEMATY FAKULTATYWNE DLA KLAS I—III

Muzyka kultowa i obrzędowa

- muzyka ludowa towarzysząca obrzędom i obyczajom;
- muzyka obrzędowa i obyczajowa narodów słowiańskich;
- obrzędowa muzyka europejska;
- muzyka kultowa i obrzędowa kultur pozaeuropejskich (np. afrykańska, hinduska, japońska, arabska).

Muzyka ludowa

- polska muzyka ludowa (cechy, podobieństwa i różnice regionalne);
- muzyka ludowa narodów europejskich (cechy, podobieństwa i różnice);
- muzyka ludowa narodów słowiańskich (cechy, podobieństwa i różnice);
- muzyka ludowa kontynentów pozaeuropejskich (tworzywo muzyczne, wykonawstwo, instrumentarium itp.)

Pieśń ludowa jedno- i wielogłosowa narodów świata.

Stabilność i zmienność tradycji muzycznej.

Zmienność i zróżnicowanie funkcji i roli muzyki w różnych epokach (w kręgach kulturowych muzyki ludowej krajów europejskich i pozaeuropejskich oraz muzyki profesjonalnej).

Muzyka narodowa (główni przedstawiciele krajów i ich dzieła, porównanie cech muzyki ludowej tych krajów z cechami muzyki o charakterze narodowym).

Muzyka symfoniczna

— orkiestra symfoniczna w rozwoju historycznym, repertuar symfoniczny.

Muzyka kameralna

— rodzaje zespołów;
— formy, dzieła, kompozytorzy.

Muzyka wokalna (rodzaje, formy, dzieła, kompozytorzy)

— solowa;
— kameralna;
— chóralna.

Muzyka programowa instrumentalna

— miniatury, poematy, symfonie;
— muzyka tworzona do dzieł scenicznych (nie sceniczna).

Muzyka sceniczna (rodzaje, formy, dzieła, kompozytorzy) — przegląd historyczny

— opera;
— dramat muzyczny;
— operetka;
— musical;
— balet.

Muzyka jazzowa

— style, gatunki;
— twórcy, wykonawcy.

Muzyka młodzieżowa i popularna

— muzyka taneczna;
— piosenkarstwo (wybitni przedstawiciele polscy i zagraniczni).

Muzyka filmowa

— wielkie dzieła i ich twórcy;
— rola muzyki w filmie.

Treść i forma w muzyce (wzajemne zależności, odniesienia do innych dziedzin sztuki).

Historia form

- rozwój sonaty;
- rozwój koncertu;
- rozwój suity.

Barwy instrumentów i głosów ludzkich.

Wielcy wykonawcy polscy i zagraniczni.

Powstanie i rozwój systemu tonalnego dur-moll.

Zmierzch systemu dur-moll i poszukiwanie nowych systemów oraz technik kompozytorskich.

Najnowsze tendencje i kierunki muzyki współczesnej.

Polska muzyka współczesna.

Tradycja we współczesnej muzyce (wykorzystanie literatury, dawnej poezji i tradycyjnych form w utworach współczesnych).

Literatura w muzyce — słowo w liryce muzycznej oraz większych formach (kantatach, operach, oratoriach).

Muzyka w literaturze.

Historia w pieśni.

Barok w muzyce i architekturze.

2. Praktyczna działalność muzyczna

KLASY I—III

1. Śpiew

- śpiewanie pieśni jedno- i wielogłosowych przerabianych okresów;
- śpiewanie tematów przesłuchiwanym utworów;
- śpiewanie pieśni popularnych, okazjonalnych, ludowych i młodzieżowych.

2. Gra na instrumentach (fletach prostych sopranowych, altowych, ewentualnie tenorowych, instrumentach perkusyjnych melodycznych i niemelodycznych, gitarach):

- granie akompaniamentów do pieśni;
- granie głównych wątków i tematów przesłuchiwanym utworów;
- granie utworów instrumentalnych wielogłosowych oraz fragmentów większych dzieł przerabianych okresów.

3. Tworzenie muzyki

- tworzenie akompaniamentów do pieśni;
- dobieranie drugiego głosu na zasadzie burdonu, organum, discantus, polifonii imitacyjnej oraz homofonii;
- dobieranie do pieśni i melodii instrumentalnych akompaniamentu akordowego;
- tworzenie krótkich utworów z zastosowaniem wybranych współczesnych technik kompozytorskich.

ZAGADNIENIA ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ PROGRAMU

Główny cel nauczania muzyki w liceum ogólnokształcącym jest taki sam jak w szkole podstawowej. Został on bowiem wytyczony dla całego procesu kształcenia muzycznego.

Ideą przewodnią programu muzyki jest to, aby stał się on ogniwem w procesie wychowania i wszechstronnego rozwijania osobowości uczniów. Wszystkie zagadnienia dotyczące kultury muzycznej powinny być więc ukazane w nawiązaniu do rozwoju dziejowego i przemian społecznych. Konieczne jest więc stałe nawiązywanie do historii, literatury, sztuk plastycznych i aktualnych wydarzeń w kraju i na świecie. Przykładem może być ukazywanie pierwiastków narodowych w twórczości niektórych kompozytorów, znaczenia muzyki dla rozwoju kultury polskiej, budzenie uczuć patriotycznych i świadomości narodowej (Chopin, Moniuszko).

Treści programowe zostały ujęte w dwa działy:

I dział — Literatura i wiedza z dziedziny kultury muzycznej

II dział — Praktyczna działalność muzyczna.

Treści działu pierwszego ujęte zostały w tematy obligatoryjne i fakultatywne.

Do tematów obligatoryjnych podano propozycje literatury muzycznej, których nie umieszczono w tematach fakultatywnych, ponieważ istnieje duża możliwość wyboru.

Zakres doświadczeń i wiedzy muzycznej ze względu na limit czasu musi być ograniczony. Formułując więc hasła programowe, starano się wybrać zagadnienia podstawowe, podając je w formie bardzo ogólnej, aby dać możliwość swobodnego ich potraktowania przez nauczyciela. W związku z tym nie było możliwe proponowanie konkretnych nazwisk kompozytorów jako przedstawicieli kierunków, stylów i gatunków muzyki. Przyjmując problem jako naczelny uważa się, że kompozytorzy pojawiają się w sposób naturalny przy omawianiu pewnych zagadnień i poprzez swoje dzieła zostaną utrwaleni w świadomości uczniów (wyjątek stanowi Jan Sebastian Bach oraz L. van Beethoven i W. A. Mozart). Jednocześnie, zabezpieczy się w ten sposób uczniów przed nadmierną faktografią i rozliczaniem z wiedzy mało przydatnej do odbioru dzieła muzycznego. Zasada ta nie odnosi się do kompozytorów polskich i ich dorobku twórczego, ponieważ ze względów patriotycznych i wychowawczych uważa się, że polska młodzież powinna znać przede wszystkim dorobek muzyczny kultury polskiej.

Szczególny nacisk w programie liceum położony został na ukształtowanie zdolności samokształcenia w zdobywaniu wiedzy i doświadczeń muzycznych, jak też umożliwienie indywidualnego kształcenia i rozwijania zainteresowań

uczniów szczególnie uzdolnionych. W związku z tym treści programowe zostały podzielone na obligatoryjne i fakultatywne. Treści obligatoryjne programu przewidują minimum wiedzy i doświadczeń muzycznych potrzebnych każdemu kulturalnemu człowiekowi, żyjącemu w rozwinętym społeczeństwie. Przewiduje się przekroczenie tego minimum przez możliwość indywidualnego wyboru dokonywanego przez nauczyciela i uczniów, zagadnień szczególnie ich interesujących, umożliwiających zgłębienie problemów muzycznych i wejście w krąg głębszych przeżyć estetycznych. Ponadto, bazując na umiejętnościach muzycznych zdobytych w szkole podstawowej, proponuje się dalsze ich rozwijanie.

Poznanie i przeżycie zjawisk muzycznych, będących specyficznym przekazem myśli i uczuć ludzkich, ma na celu nie tylko przyczynianie się do intelektualnego i emocjonalnego rozwoju młodzieży, ale również do ujmowania zjawisk kulturowych szerzej. Umożliwi to również dokonywanie analogii do innych rodzajów artystycznej wypowiedzi (literatura, sztuki piękne).

Z zagadnień poruszanych na języku polskim oraz muzyce mogą zrodzić się tematy pobudzające młodzież do indywidualnych poszukiwań np. w zakresie swoistości muzycznej semantyki w porównaniu z semantyką języka, fizjologicznych i psychologicznych podstaw percepcji dzieła muzycznego i dzieła literackiego. Takie i tym podobne potraktowanie zagadnień muzycznych wynika z doceniania faktu dokonujących się w młodzieży przemian psychologicznych, tzn. rozwoju potencji intelektualnych i przekształcania wrażliwości emocjonalnej. Na tym etapie kształcenia dokonuje się radykalna zmiana zainteresowań młodzieży, bardziej się one indywidualizują, oraz ujawnia się stała potrzeba nowych doświadczeń.

Zgodnie z powyższym, w porównaniu ze szkołą podstawową zmienia się propozycja czasu przeznaczanego na różne formy kontaktu z muzyką. Dzieło muzyczne wysuwa się na plan pierwszy i w związku z nim słuchanie literatury muzycznej. W trakcie słuchania młodzież powinna poznawać i śledzić prawa rządzące rozwojem muzyki i jej przemianami. Wiedza jest tu kwestią pomocniczą, ułatwiającą rozumienie dzieła i porządkującą doświadczenia muzyczne. Nie należy jej w związku z tym zbyt eksponować, a raczej ograniczać jej zakres do niezbędnego minimum. Słuchanie utworów powinno pobudzać do samodzielnego kształcenia zarówno w sensie poszerzania wiedzy, jak też poszukiwania kontaktu z dziełem muzycznym (kolekcjonowania płyt, uczestnictwo w imprezach muzycznych, indywidualna działalność muzyczna — doskonalenie gry na instrumentach, uczestnictwo w zespołach instrumentalnych bądź wokalnych).

Dział związany z literaturą muzyczną został w programie szczególnie rozwinięty i potraktowany dwukierunkowo. Jeden nurt to tematy obligatoryjne podzielone na poszczególne klasy, w sumie zapewniające dostarczenie młodzieży minimum doświadczeń i wiedzy muzycznej. Drugi nurt to tematy fakultatywne. Te właśnie tematy mają za zadanie poszerzenie doświadczeń i wiedzy zgodnie z zainteresowaniami uczniów. Realizację tematów fakultatywnych przewiduje się tylko w klasie II i III. Tematy fakultatywne powinny być przedmiotem swobodnego wyboru przez uczniów, w porozumieniu i po przedyskutowaniu z nauczycielem. Niektóre z tematów są bardziej rozbudowane, składają się z węższych,

lecz samodzielnych zagadnień. Dokonując wyboru, nauczyciel może poprzestać na wyborze jednego lub kilku podtematów. Liczba wybranych tematów fakultatywnych powinna być uzależniona od wielu czynników: od gospodarki czasowej, od stopnia zgłębienia tematu, od możliwości percepcyjnych uczniów i ich zainteresowań. Minimum wyboru tematów fakultatywnych dla każdej z klas wynosi dwa. Rejestr tematów fakultatywnych podano globalnie. Możliwy jest zatem dowolny ich wybór. Ten sposób potraktowania tematów fakultatywnych powinien przyczynić się do rozwoju intelektualnego uczniów i ich samodzielności myślenia oraz rozwoju zainteresowań i uzdolnień muzycznych. Samodzielny wybór tematów oraz możliwość ich pogłębiania powinny stać się zachętą dla niektórych uczniów do brania udziału w Olimpiadzie Muzycznej. Pogłębienie doświadczeń i wiedzy powinno ułatwić młodzieży decyzję wyboru kierunków studiów, do których wiedza z dziedziny kultury muzycznej jest niezbędna, np. muzykologia, kulturoznawstwo oraz inne kierunki humanistyczne. Przez wprowadzenie wielu zróżnicowanych tematów fakultatywnych program staje się bardziej elastyczny, dający młodzieży więcej satysfakcji. Rola nauczyciela w tym procesie to przede wszystkim rozbudzanie zainteresowań muzycznych, dobór odpowiednich utworów, podkreślenie istotnych cech przesłuchiowanych dzieł, porządkowanie doświadczeń i wiedzy muzycznej uczniów oraz zachęta do samodzielnego kształcenia.

Aktywna działalność muzyczna ma znaczenie poznawcze, niekiedy ułatwiając zrozumienie dzieła muzycznego (śpiewanie i granie wątków przesłuchiowanych utworów oraz wykonywanie łatwych utworów z przerabianej epoki), przyczynia się do rozwijania zainteresowań muzycznych. Kulturowanie tej działalności muzycznej powinno inspirować uczniów do dalszego kształcenia muzycznego bądź udziału w pozalekcyjnych zespołach, jak też ogniskach muzycznych. W kształceniu młodzieży dzieło muzyczne wysuwa się na plan pierwszy, ale nie można zaniechać praktycznej działalności muzycznej, gdyż dopiero wszystkie formy kontaktu z muzyką mogą przyczyniać się do osiągnięcia podstawowego celu, tzn. przygotowania do odbioru muzyki, jak też i aktywnego jej uprawiania.

Program dostarcza wiele zróżnicowanych możliwości oceny pracy i postępów ucznia. Podstawowym kryterium powinna być aktywność ucznia w zakresie współdziałania z nauczycielem w przygotowaniu do lekcji potrzebnych materiałów. Może to być np. dobór utworów z literatury muzycznej, przygotowanie informacji na temat przerabianych zagadnień, postaranie się o materiały ikonograficzne. Ocenie może podlegać również wypowiedź ucznia na temat przesłuchiwanego utworu, nawet bardzo indywidualna, odbiegająca od stereotypów. Podstawą do oceny może być również praktyczna działalność, a więc artystyczny śpiew i granie na instrumentach, techniczne opanowanie utworu. Nie można natomiast na ocenę wymagać znajomości tekstu piosenek oraz werbalnej wiedzy nie popartej znajomością dzieła muzycznego.

Każda lekcja muzyki powinna wszystkim uczniom dostarczać przeżyć emocjonalnych, estetycznych i wprowadzać młodzież krok po kroku w specyficzny świat sztuki muzycznej.

96

© Copyright by
Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 1994